

วันทวสมาส

นามนามตั้งแต่ ๒ ศัพท์ขึ้นไป ท่านย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อว่า วันทวสมาส

สมาหารวันทวสมาส

สมาหารวันทวสมาส คือ นามนามตั้งแต่ ๒ ศัพท์ขึ้นไป ท่านย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน เป็นเอกวจนะ และนปุงสกลิงค์อย่างเดียว

สมโถ จ วิปัสสนา จ สมถวิปัสสน

(อ.สมถะด้วย อ.วิปัสสนาด้วย ชื่อว่า สมถวิปัสสน ๗ แปลว่า อ.สมถะและวิปัสสนา)

สงฺโข จ ปณฺฑโว จ สงฺขปณฺฑว

(อ.สังข์ด้วย อ.บัณฑิตด้วย ชื่อว่า สงฺขปณฺฑว ๗ แปลว่า อ.สังข์และบัณฑิต)

ปตฺโต จ จีวรณฺจ ปตฺตจีวร

(อ.บาตรด้วย อ.จีวรด้วย ชื่อว่า ปตฺตจีวร ๗ แปลว่า อ.บาตรและจีวร)

หตฺถิ จ อสฺโส จ รโถ จ ปตฺติโก จ หตฺถือสฺสรณฺปตฺติก

(อ.ช้างด้วย อ.ม้าด้วย อ.รถด้วย อ.คนเดินเท้าด้วย ชื่อว่า หตฺถือสฺสรณฺปตฺติก ๗ แปลว่า อ.ช้างและม้าและรถและคนเดินเท้า)

ฉวิ จ มํสณฺจ โลหิตณฺจ ฉวิมํสโลหิต

(อ.ผิวด้วย อ.เนื้อด้วย อ.เลือดด้วย ชื่อว่า ฉวิมํสโลหิต ๗ แปลว่า อ.ผิวและเนื้อและเลือด)

กณฺโณ จ นาสา จ กณฺณนาส

(อ.หูด้วย อ.จมูกด้วย ชื่อว่า กณฺณนาส ๗ แปลว่า อ.หูและจมูก)

คิตฺตณฺจ วาทิตณฺจ คิตฺตวาทิต

(อ.การขบร้องด้วย อ.การบรรเลงด้วย ชื่อว่า คิตฺตวาทิต ๗ แปลว่า อ.การขบร้องและการบรรเลง)

ยฺคุณฺจ นงฺคณฺจ ยฺคุนงฺค

(อ.แอกด้วย อ.ไถด้วย ชื่อว่า ยฺคุนงฺค ๗ แปลว่า อ.แอกและไถ)

โครงการพัฒนาบทเรียนออนไลน์และสื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี

หตฺถิโน จ อสฺสา จ หตฺถิอสฺสํ

(อ.ช้าง ท.ด้วย อ.ม้า ท.ด้วย ชื่อว่า หตฺถิอสฺสํ ๆ แปลว่า อ.ช้างและม้า)

พิพาโร จ มฺสิกา จ พิพารมฺสิกํ

(อ.แมวด้วย อ.หนูด้วย ชื่อว่า พิพารมฺสิกํ ๆ แปลว่า อ.แมวและหนู)

สฺปโป จ มณฺฑุกโก จ สฺปฺปมณฺฑุกํ

(อ.งูด้วย อ.กบด้วย ชื่อว่า สฺปฺปมณฺฑุกํ ๆ แปลว่า อ.งูและกบ)

อฺหิ จ นกฺโกล จ อหิณกฺลํ

(อ.งูด้วย อ.พังพอนด้วย ชื่อว่า อหิณกฺลํ ๆ แปลว่า อ.งูและพังพอน)

ปฺพุพา จ อฺปฺรา จ ปฺพุพาปฺริ

(อ.ทิศตะวันออกด้วย อ.ทิศตะวันตกด้วย ชื่อว่า ปฺพุพาปฺริ ๆ แปลว่า อ.ทิศตะวันออกและทิศตะวันตก)

ทกฺขิณฺนา จ อุตฺตรา จ ทกฺขิณฺนุตฺตรํ

(อ.ทิศใต้ด้วย อ.ทิศเหนือด้วย ชื่อว่า ทกฺขิณฺนุตฺตรํ ๆ แปลว่า อ.ทิศใต้และทิศเหนือ)

หลักการเรียงศัพท์ไว้ก่อนและหลังในวันทวสมาส มีดังนี้

๑. เรียงตามสิ่งที่นำบุชามาก-บุชาน้อย มีคุณมาก-มีคุณน้อย
เช่น สาริปุตฺโต จ โมคฺคฺลฺลาโน จ สาริปุตฺตโมคฺคฺลฺลานา
๒. เรียงตามที่มีสระน้อย-มาก เช่น จนฺโท จ สฺสุริโย จ จนฺทสฺสุริยา
๓. เรียงตามอิวัณณะและอวัณณะเป็นที่สุด
เช่น อคฺคิ จ ฐโม จ อคฺคิฐมา
๔. เรียงตามอการันต์มีสระเป็นเบื้องต้น
เช่น อตฺโถ จ ฐโม จ อตฺถฐมา
๕. เรียงตามสังขยาจำนวน จากน้อยไปหามาก
เช่น เอกกณฺจ ทุกณฺจ เอกกทุกํ
๖. กรณีที่มีศัพท์เป็นจำนวนมาก ไม่มีความแน่นอนในการเรียงลำดับ

แบบฝึกหัดท้ายบท

จงวิเคราะห์บทสมาสต่อไปนี้

๑. จกฺขุโสติ (จักขุและโสตะ)
๒. มุขนาสิกํ (ปากและจมูก)
๓. หนคฺวี (คางและคอ)
๔. ปาถิปาหํ (มือและเท้า)
๕. ธนุกลาปี (ธนูและแสงธนู)